

Yeterince İyi Miyiz?

Pyotr Kropotkin

21.06.1888

Komünizme en sık yöneltlen eleştirilerden birisi, insan doğasının komünizm için yeterince iyi olmadığıdır. İnsanlar zorla uygulanan komünizme boyun eğmeyecekleri gibi, anarşist komünizm için de yeterince olgun değillerdir. Yüzyıllardır süregelen bireyci toplumsal eğitim onları fazla egoistleştirmiştir. Uzun süre köleleştirildikleri, güçlüye boyun eğdikleri ve çalışmak zorunda bırakıldıkları için herkesin özgür olacağı ve diğer insanlarla serbest etkileşimlerinin sonuçları dışında her sorumluluktan muaf olacakları bir toplum düzenine hazır değillerdir. Bu yüzden, diyor bazıları, komünizme giden yolda bir tür geçiş toplumunun olması şarttır.

Eski kelimelere yeni kılıflar; tarih boyunca, her toplumda, her siyasi veya toplumsal reform talebinde dillendirilen ve tekrarlanan laflar bunlar. Bu lafları köleliğin kaldırılmasından önce de çok duyduk; yirmi, hatta kırk yüzyıl önce bile huzurlarını bozmak istemeyenler, gözüpek düşüncelerden korkanlar, toplumdaki adaletsizliklerden az etkilendikleri için pek rahatsız olmayanlar, hızlı toplumsal değişiklikleri iskartaya çıkarmak için aynı kelimeleri sarfettiler.

Peki, öyle olsun. İnsanlar komünizm için yeterince iyi değiller – peki kapitalizm için yeterince iyiler mi? Eğer herkes iyi niyetli, kibar ve adaletili olsaydı, kimse başkasını sömürebilme imkânına sahip olsa bile bunu yapmazdı. Böyle insanların olduğu bir dünyada sermayenin özel mülkiyeti herhangi bir tehlike teşkil etmezdi. Kapitalist, kârlarını işçileriyle; iyi kazanan işçiler de paralarını daha az şanslı insanlarla paylaşmaya can atardı. İnsanlar tutumlu olsalardı, kırsalda açlık hükmederken şehirde lüks tüketim ürünleri üretilmezdi: Gecekonducular varken saraylar inşa edilmezdi.

İnsanlar derin bir eşitlik anlayışına sahip olsalardı, zulüm olmazdı. Siyasetçiler seçmenlerini kandırmaz; parlamento bir boşboğazlık ve hile mekânı olmaz ve Charles Warren'ın polisleri Trafalgar Meydanı'ndaki konuşmacılara ve dinleyicilere saldırmayı şiddetle reddederdi. Son olarak, insanlar cesur ve özgüce olsalardı, en hin kapitalist bile tehlikeli olmazdı; İşçileri onu kısa sürede yoldaşlaştırırdı. Bir kralın bile önemi olmazdı çünkü insanlar onun elinden daha iyi bir iş gelmeyeceğini kabuller ve kendilerine kral diyen diğer kaçıklara yollanacak anlamsız kâğıtları imzalamakla görevli olmasından rahatsız olmazlardı.

Ama insanlar olmalarını istediğimiz özgür düşünceli, bağımsız, tutumlu, sevgi dolu ve şefkatli varlıklar değiller. Zulme ve sömürüye olanak tanıyan mevcut düzende tam da bu yüzden yaşamamalılar. Geçen pazar yürüyüş gerçekleştiren gariban terzilerden birini gözünüzün önüne geti-

rin. Diyelim ki bu terziye amcası yüz sterlinlik bir miras bıraktı. Terzi bu yüz sterlinle ne yapar? Sefilleşmiş bir düzine terziye daha ekmek teknesi olabilecek bir işletme açıp onların iyiliği için çabalamayacaktır elbet. İstismarcı bir patron olacaktır. İnsanların bu Amerikalı mirasçı kadar kötü olduğu bir toplumda, terzimiz etrafında sefil terziler bulundurmamak istemeyecektir. Bulundurduğundaysa onları ölümüne çalıştıracaktır; oysa aynı terziler komünist işletmelerde çalışıyor olsalardı, eski çalışma arkadaşlarının zenginliği için kölelik koşullarında çalışmayacaklar ve patron da patron olmaya devam ederse dönüşeceği canavara asla dönüşmeyecekti.

Özgür toplum için fazla kibirli olduğumuz, köleliği fazlasıyla içselleştirildiğimiz iddia ediliyor. Fakat bize göre köleliği içselleştirdiğimiz için mevcut kurumları ortadan kaldırmamız şarttır zaten. Kölelik zihniyetinin gelişimini sağlayanlar bu kurumlardır! İngilizlerin, Fransızların ve Amerikalıların boyun eğmenin en tiksinc örneklerini Gladstone, Boulanger ve Gould'a karşı sergiledikleri gün gibi ortadadır. Böyle eğilimlere sahip bir toplumda kitlelerin yükseköğretimden mahrum bırakılmasını ve varlık, eğitim ve bilgi eşitsizliğine kurban edilmesini doğru bulmuyoruz. Miras alınan kölelik içgüdülerini yok etmenin yolu eğitimden ve eşit koşulların herkese sağlanmasından geçer. Söz konusu içgüdülerin varlığının mevcut düzenin bir gün için bile sürdürülmesi, eşitsizliğin devam ettirilmesi ve topluluğun tüm üyelerine eşit eğitim hakkının tanınmaması için temel argüman olarak kullanılması asla kabul edilemez.

Buradaki yerimiz az olsa da, aynı analizi toplumsal hayatın herhangi bir yanına uyguladığınızda, mevcut kapitalist, otoriter düzenin böylesine müsrif, açgözlü, egoist ve köleleştirilmiş insanlara uygun bir sistem olmadığını rahatlıkla görebilirsiniz. Anarşistlerin insanları gerçekte olduklarından daha iyi resmettiklerine ilişkin sözleri duyduğumuzda şaşırmanın, akıllı insanların bu saçmalığı nasıl sürekli tekrarlayabildiğini merak etmemizin sebebi işte budur. İnsanları bahsedilen kötü eğilimlerden uzaklaştırmanın tek yolunun bu eğilimleri besleyen koşulları ortadan kaldırmak olduğunu hep söylemiyor muyuz? Bize yukarıdaki itirazda bulunanlarla bizim aramızda tek bir fark vardır: Biz, onların aksine, kitlelerin aşağılık içgüdülerini abartmıyor ve aynı içgüdülerin üst sınıflardaki yansımalarını görmezden gelmiyoruz. Otoritenin hem hükmedenleri hem de hükmedilenleri zehirlediğini savunuyoruz. Sömürünün kurbanı hem sömürenler hem sömürülenlerdir; oysa hasımlarımıza göre dünyada muhterem kişiler – hükümdarlar, işverenler, liderler – var ve bunlar toplumdaki kötülere

– hükmedilenler, sömürülenler, yönlendirilenler – daha da kötüleşmekten alıkoyuyorlar.

Bu fark oldukça önemlidir. Biz insan doğasının kusurlarını kabul ediyor ama egemenleri bu doğanın dışında tutmuyoruz. Onlarsa, bazen bilinçsizce de olsa, bu iki grup arasında bir ayırım yapmakla kalmıyor, istisna yapmadığımız için bizi "idealist," hayalperest olmakla suçluyorlar.

"Gerçekçiler" ve "idealistler" (sözde Ütopistler) arasındaki çatışma çok uzun süredir devam etmektedir: Her toplumsal reform talebinde yeniden su yüzüne çıkar ve hep kendilerini gerçekçi olarak niteleyenlerin mutlak yenilgisiyle sonuçlanır.

Birçoğumuz, köleliğin kaldırılmasından önce Amerika'da bu çatışmanın yine meydana çıktığını kolayca hatırlayacaktır. Siyahilerin şartsız özgürleşmesi savunulduğunda, gerçekçiler hemen atıldılar: Siyahiler efendilerinin kırbaçları olmazsa çalışmazlar ve topluluklarına yük olurlar. Sorunun kırbaçların kalınlığında olduğunu iddia ettiler. Yasalar yoluyla kırbaçların kalınlığı aşamalı bir şekilde azaltılabilir, birkaç milimetreye kadar indirilebilir dediler; ama elbette kırbaçların varlığı şarttı. Kölelik karşıları – bizim şu an savunduğumuz gibi – çıkıp da insanlar için emeklerinin meyvelerine sahip olmanın en kalın kırbaçtan bile daha güçlü bir teşvik olduğunu söylediklerinde gerçekçiler – bugün bize itiraz ettikleri gibi – itiraz ettiler : "Saçmalamayın arkadaşlar. İnsan doğasından haberiniz var mı sizin? Bu kadar yıllık kölelik onları müsrifleştirdi, tembelleştirdi ve köleleştirdi; bu doğayı bir günde değiştiremezsiniz! Niyetlerinizi takdir ediyoruz tabii ama bu â€œidealizm' işe yaramaz."

Bir süreliğine, gerçekçiler, siyahilerin aşamalı özgürleşmesi için çeşitli tasarımlarda bulundular. Ancak bu tasarımların işe yaramadığı anlaşıldı ve tarihteki en kanlı iç savaş çıktı. Savaş, köleliğin herhangi bir geçiş dönemi olmadan kaldırılmasıyla sonuçlandı – gerçekçilerin öngördüğü olumsuz sonuçların hiçbirinden eser yoktu. Günümüzde, siyahiler gururla çalışmaktalar ve oldukça çalışkan ve tutumlular – hatta fazlasıyla tutumlular –; duyulabilecek tek pişmanlık idealistlerin sol kanadının isteklerinin (tam eşitlik ve toprak dağıtımı) gerçekleşmemesi olabilir ancak (bu birçok sorunu ortadan kaldırabilirdi).

Aynı dönemde, benzer bir çatışma Rusya'da da vuku buldu. Rusya'da 20 milyon serf bulunuyordu. Bu serfler nesiller boyu efendilerinin boyunurduğu, daha doğrusu falaka sopası altında olmuşlardı. Topraklarını kötü sürdükleri için, evleri temiz olmadığı için, kıyafetleri yırtık olduğu için,

çocuklarını erken evlendirmedikleri için – kısaca yaptıkları her şey için kırbaçlanıyorlardı. Boyun eğmeleriyle ve müsriflikleriyle nam salmışlardı.

Bunun üzerine Ütopistler birtakım taleplerde bulundular: Serflerin eksiksiz özgürlüğü; serflerin lordlarına karşı tüm sorumluluklarının ortadan kaldırılması. Talepleri bununla sınırlı değildi: Lordların tüm yargı yetkilerinin ellerinden alınması ve önceden nezaret ettikleri tüm yargısal işlemlerin köylü mahkemelerince devralınması ve onların duymadıkları kanunlara göre değil, yazısız geleneklerine göre sonuçlandırılması. İşte idealistlerin idealist tasarısı buydu. Gerçekçiler için bunlar deli saçmasından başka bir şey değildi.

Neyse ki o sırada Rusya'da havada idealizm vardı. Bu idealizmin kaynağı silahlara karşı sopalarla direnen, katliamlara rağmen pes etmeyi reddeden köylü kitleleriydi. İdealizmi öyle bir güçlendirdiler ki, idealist kamp Çar'ı tasarılarını imzalamaya zorlayabildi – yine de birtakım tavizler verildi. Gerçekçiler ise idealistlerin tasarısından canlarını kurtarabilmek için pıllarını pırtlarını toplayıp Rusya'dan kaçtılar.

Gerçekçilerin birçok hatasına rağmen her şey oldukça düzgün ilerledi. Müsrif, bencil, barbar olmakla suçlanan bu köleler öyle bir sağduyu, öyle bir örgütlenme becerisi sergilediler ki en idealist Ütopistler bile afalladı. Özgürleşmeyi takip eden üç yıl içinde köylerin çehreleri bütünüyle değişmişti. Köleler insanlıklarını kurtarmışlardı!

Ütopistler savaşı kazandı. Aslında gerçekçi olanların kendileri olduğunu, kendilerine gerçekçi diyenlerin ise bir grup embesilden ibaret olduğunu tüm dünyaya kanıtladılar. Rus köylüsüne aşına olan herkesin tek pişmanlığı, bu gerçekçi embesillere ve dar kafalı egoistlere çok fazla taviz verilmiş olmasıdır; idealist kampın sol kanadının tavsiyelerine kulak asılmamasıdır.

Bu yazıda daha fazla örnek veremeyeceğiz. Vardığımız sonuca kendiliğinden varmak isteyen herkesi insanlık tarihindeki büyük toplumsal değişimleri araştırmaya davet ediyoruz – Komünlerin yükselişinden Reform'a ve çağımıza kadar. Bu daveti kabul edenler göreceklerdir ki tüm tarih hükmedenlerle hükmedilenlerin, zulmedenlerle zulmedilenlerin mücadelesinden ibarettir. Bu devamlı mücadelede gerçekçi kamp hep hükmedenler ve zulmedenlerle taraf olurken idealistler ezilenlerin yanında olmuştur ve mücadelenin kazananı, gerçekçilerin "sağduyusu" yüzünden bolca dökülen kan ve çekilen acıdan sonra, hep idealistlerdir.

Hasımlarımız bizi idealizmle suçlarken geleceği gerçekçi, dar görüşlü korkaklardan daha iyi öngörebildiğimizi kastediyorlarsa haklılar.

Ancak bunun aksini iddia ediyorsa dönüp tarihe bakmalı ve ondan ders almalılar.

Anarşist Kütüphane

Pyotr Kropotkin
Yeterince İyi Miyiz?
21.06.1888

07.09.2022 tarihinde şuradan alındı: marxists.org/turkce

Çeviri: Deniz Muratlı

İngilizce Aslı: Are We Good Enough?

tr.anarchistlibraries.net